

ХРОНИКА И БЕЛЕШКИ

НАУЧЕН СОБИР

„МИНХЕНСКИОТ ДОГОВОР И ЈУГОСЛОВЕНСКИТЕ И ЧЕХОСЛОВАЧКИТЕ НАРОДИ“, СКОПЈЕ, 5—9 ОКТОМВРИ 1978 ГОДИНА

Разновидни се формите преку кои се афирмираат југословенските научни дострели во светот. Забележителна авторитетност во таа научно-афирмативна општествена истражувачката соопштеност кои третираат и осветлуваат одделни научни проблеми и прашања сврзани со Минхенскиот договор и тогашната надворешна и внатрешна политика на Југославија и Чехословачка.

Симпозиумот на тема „Минхенскиот договор и југословенските и чехословачките народи“ одржан од 5 до 9 октомври 1978 година, во просториите на МАНУ — Скопје, е само една форма на која југословенската наука ја потврди својата компетентност. Организатори на симпозиумот, односно на научниот дел на XII седница на југословенско-чехословачката комисија беа: Сојузот на друштвата на историчарите на СРМ, Југословенско-Чехословачката комисија на историчарите, ННСГ по историја на Филозофскиот факултет и Институтот за национална историја — Скопје.

Претседателот на Организациониот одбор, проф. Славка Фиданова го отвори симпозиумот и ги

поздрави присутните. Во својот поздравен збор на сите учесници на собирот, таа им пожелела многу успешна и плодна работа.

Покрај референтите, членовите на Организациониот одбор и големиот број историчари, на собирот присуствуваа: академикот Михајло Апостолски, претседател на МАНУ; проф. Анатоли Дамјановски, секретар за образование и наука во ИС на Собранието на СРМ; проф. Али Хадри, претседател на Сојузот на друштвата на историчари на Југославија; Матеја Матевски, секретар на Комисијата за културни врски со странство во ИС на Собранието на СРМ; проф. Круме Томовски, проректор на Универзитетот „Кирил и Методиј“ во Скопје; деканот на Филозофскиот факултет проф. Блага Петроска и други претставници на општествено-политички организации и научни установи на СРМ.

Работата на собирот се одвиваше во рамките на претходно утврдената програма.

Изминатите четири дечени од Минхенскиот договор до денес, со ништо не ја намалија актуелноста за да се зафатат голем број

научни работници со сестрано и подлабоко проучување на бројни проблеми од историски, политички економски и дипломатски аспект. Пред присутниот аудиториум беа презентирани рефератите на: д-р Тодор Стојков, Политичке прилики у Југославија у време Минхенског договора; д-р Ватцлав Крал, Минхен во историјата на народите на Чехословачка; д-р Жиљко Аврамовски, Југословенска влада и Минхенски споразум; д-р Данчо Зографски, Третиот рајх и македонското прашање во времето на Минхенската криза; д-р Ладислав Деак, Чехословачко-југословенските односи за време на Минхен; Слободан Нешовиќ, Чехословачката криза (1938—1939) и светското јавно мислење; проф. Славка Фиданова, Дејноста на прогресивните сили во Македонија во време на Минхенската спогодба; Франце Филипиќ, Чехословачка криза ин Словенци; д-р Јован Бојовиќ, Минхенски споразум у Црној Гори; д-р Миле Тодоровски, Работничкото и синдикалното движење во Македонија и настаните во Чехословачка (1938—1939); д-р Јозеф Харна, Комунистичката партија на Чехословачка и Минхен; д-р Вук Винавер, Југословенски режим против одбрана Чехословачке 1938 године; д-р Душан Лукач, Место и улога судетских Немаца у разбијању Чехословачке; д-р Петар Милосавлевиќ, О неким аспекти на политике КПЈ у периоду Минхенске кризе; д-р Душан Бибер, Британске оцене Стојадиновиќеве политике у време Минхенског споразума; д-р Бранислав Вранешевиќ, Омладина Војводине у

борби против фашизма и Минхенског диктата; д-р Војо Кушевски, Активноста на бугарската дипломатија по македонското прашање во Друштвото на народите и духот на Минхенската спогодба; Александар Касаш, Војводинска јавност и Минхенски споразум; д-р Никола Петровиќ, О Минхенској кризи на основу сечање и неких недавно објављених докумената; д-р Зоран Тоне, Нацизам и словенечка мањина после аншлуса у (Австријско) Корушкој 1938 године; д-р Мирослав Тејхман, Чехословачката емиграција во Југославија во времето по Минхенската криза; д-р Милан Ванку, Југословенско-румунска дипломатија у очи Минхенског споразума; и Мирослав Стиповшек, Одиев Минхенског споразума у словенском тиску.

Бројот на поднесените прилози и соопштенија говори, за сè поголемиот интерес на научните работници од Југославија, кон проучување и расветлување на значајни настани од историографијата. Дел од рефератите беа посветени на меѓународните аспекти на Минхенската криза, на надворешната политика на Југославија и Чехословачка во тоа време, и на внатрешните политички последици од тие настани врз ситуацијата во Чехословачка и Југославија.

Беше нагласено историското значење на Минхенскиот договор, кој претставува почеток на трагедијата на Чехословачката држава, критична точка на народите што живееја во неа, бидејќи по дваесет години самостојната државна егзистенција народната

слобода и државната независност пак беа изгубени. „Конференцијата во Минхен беше всушност само мачен театар бидејќи за предавањето на Чехословачка на фашистичка Германија меѓу нејзините учесници немаше несогласност“ истакна Ватцлав Крал во своето концизно излагање. Служејќи се со најновите истражувања заснивани на Марксистичката анализа на Минхенскиот договор, учесниците на симпозиумот констатираа дека со овој договор Германија добива можности за располагање со материјални извори во средна и југоисточна Европа, дека тој е сврзан со прашањето на војната и мирот т.е. со најсуштественото и најактуелното прашање од поновата историја. Исто така беше нагласено дека Минхенскиот диктат е еден од решавачките чекори со кои се загуби можноста за натамошен мирен развој на народите од Европа, а се отвори пат кон Втора светска војна која со своите последици изврши длабоко влијание врз модерната историја на човештвото, а особено ги потресе народите на Југославија и Чехословачка. Во дел од рефератите беше дадена критичка забелешка на адреса на вкупната надворешна и внатрешна политика на југословенската и на чехословачката владеачка буржоазија која во настанатата хаотична ситуација не се зафати да ги решава основните проблеми на своите народи, и место да бара поддршка кај прогресивните и демократските сили кои го следеа курсот на Големата октомвриска револуција, таа секогаш со цел да ги зачува своите клас-

ни позиции не бирајќи средства и начин се пушташе во предавство на својот народ и земја.

Аргументирано со бројни примери беше истакнато дека на настанатата историска ситуација реагирале ред народи и држави, најразлични класи и социјални слоеви кои биле засегнати од големите последици на Минхенскиот диктат.

Централно место во дел од рефератите заземаше анализата и позитивната оценка на прогресивните и револуционерните сили во обете земји, а посебно богатата револуционерна дејност на комунистите кои предводени од своите комунистички партии во овие драматични дни водеа решителна борба против злогласниот фашистички окупатор и Минхенскиот диктат, организираа мошне успешни антифашистички движења и покажаа бројни примери на пожртвуваност, единство и храброст во одбрана на слободата и независноста на народите. Комунистичките партии од Југославија и Чехословачка, бранејќи ги интересите на пролетаријатот, доаѓале секогаш во остри судири со реакцијата. КП на Југославија и на Чехословачка уште од почетокот имаат правилен став кон борбата против фашизмот и колку повеќе се заострува политичката ситуација во светот, тие толку повеќе таа борба ја сфаќаат како природна и незаменлива должност на сите оние кои вистински беа заинтересирани за сочувување на реалните можности за прогресивен и мирен напредок на народите.

Интересните наслови од рефератите предизвикаа интерес кај

голем број учесници за поведување на дискусија која беше мошне отворена и конструктивна. На крајот врз база на изнесените најнови резултати од страна на југословенските и чехословачките истражувачи во проучувањето на мошне значајните проблеми од проблематиката за која стануваше збор, можеме слободно да заклучиме дека овој симпозиум беше на високо научно ниво и дека во потполност ги даде очекуваните резултати.

Со оглед на важноста на разгледуваната проблематика комисијата се согласи материјалите од симпозиумот да бидат изда-

дени во посебен зборник, а својата XIII седница да ја одржи во Прага во септември или октомври 1979 година.

Дел од учесниците на 7 октомври 1978 година ги разгледуваа позначајните споменици на град Скопје, а на 8 и 9 октомври изведоа екскурзија низ СРМ. Во текот на екскурзијата беа посетени и разгледани историските локалитети: Стоби, Алејата на непобедените во Прилеп, Хераклеа во Битола, како и бројни културно-уметнички споменици во Охрид.

Нада ЈУРКОВА

НАУЧЕН СОБИР

„КУМАНОВО И КУМАНОВСКО ВО НОВ 1941—1942 ГОДИНА“

Во организација на Општинскиот одбор на Сојузот на здруженијата на борците од НОВ — Куманово, на 12, 13 и 14 декември 1978 година во Куманово се одржа научен собир на тема „Куманово и Кумановско во НОВ 1941—1942 година“.

Од името на Организациониот одбор собирот го отвори а потоа и го поздравил претседателот на Организациониот одбор Мара Нацева, пожелувајќи му успешна и плодна работа.

Во текот на тридневната работа на научниот собир беа поднесени 45 реферати и соопштенија од четириесетина автори, чија главна преокупација се состоеше во осветлувањето на објективната вистина на настаните од богатото историско минато на Куманово и Кумановско во Народ-

ноослободителната војна и Револуција. Дел од презентираниите реферати на: д-р Орде Ивановски „Состојбата на револуционерното движење во Куманово и Кумановско пред Втората светска војна“, д-р Иван Катарџиев „Прилог кон проучување активноста на прогресивните сили во Куманово меѓу двете светски војни“; Михајло Мургаشانски „Студентската младина во Куманово спроти Втората светска војна до окупацијата на земјата“ како и рефератот на Ристо Бајалски „Секвања за дејноста на Панче Пешев во периодот 1935—1937 година“ во својата основа ја обработуваа проблематиката на револуционерното движење во Куманово и Кумановско непосредно пред војната, третирајќи ги проблемите на општествено-економс-